

Informace ze Sociálně-právní poradny 3/2023

K dotovaným telefonům (viz Informace 2/2023) doplňuji, že byla určitá nejasnost v tom, že rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu hovoří o podmínce čerpání mobilních služeb, zatímco ustanovení zákona, na které toto rozhodnutí odkazuje, se týká přístupu k uvedeným službám v pevném místě. Proto jsme se obrátili na ČTÚ s žádostí o výklad, jakým typem služby (jen mobilní nebo jen pevné nebo dané na výběr) je podmíněna povinnost operátora O2 poskytnout mobilní telefony. Z odpovědi plyne, že nárok vznikne jak v případě služeb poskytovaných v pevném místě, tak při využívání mobilních služeb, a to ať už jde o volání nebo o připojení k internetu.

V tomto čísle si nejdříve řekneme, jak je to teď s bílými holemi, potom popíšu změny týkající se hlavně nakupování na internetu a na konci najdete první díl avizovaného seriálu o vzniku a vývoji sociálního zabezpečení.

Nárok na bílé hole a na samostatné koncovky z veřejného zdravotního pojištění

Protože výrobce zdražil, je od února opět zaveden případně zvýšen doplatek u některých holí.

Aktuálně se tak doplácí na tyto hole tyto částky:

HŮL BÍLÁ ORIENTAČNÍ SKLÁDACÍ 5DÍLNÁ KOMPOZIT	...	74 Kč
HŮL BÍLÁ OPĚRNÁ SKLÁDACÍ 4DÍLNÁ ALUMINIUM	...	195 Kč
HŮL BÍLÁ OPĚRNÁ TELESKOPIČKÁ 2DÍLNÁ ALUMINIUM + francouzská	...	41 Kč
HŮL BÍLÁ OPĚRNÁ KOMBINOVANÁ 5DÍLNÁ ALUMINIUM	...	282 Kč

V samotném předepisování holí změny nejsou. Přesto jsme se v poradně setkali se zarážejícím přístupem praktické lékařky. Pacientovi, pojištěnci Všeobecné zdravotní pojišťovny (VZP), opakovaně tvrdila, že jako praktická lékařka mu může vystavit poukaz pouze na jednu bílou hůl a jednu koncovku k holi ročně a že tyto zdravotnické pomůcky v poštu tří kusů ročně mu může předepsat pouze oční lékař. Nepomohly ani odkazy na přílohu k zákonu o veřejném zdravotním pojištění a na tzv. číselník VZP. Nezbylo než se obrátit přímo na VZP s žádostí o vydání písemného stanoviska, které přišlo obratem a kde je jasně řečeno:

- bílé hole je oprávněn předepsat oftalmolog, pediatr a praktický lékař pro dospělé, množstevní limit je tři kusy za rok
- koncovky k holím (rotační nebo keramické) je oprávněn předepsat oftalmolog, pediatr a praktický lékař pro dospělé, množstevní limit je tři kusy za rok.

VZP tak jednoznačně potvrdila, že hole a výše popsané koncovky může pro pojištěnce VZP předepsat oftalmolog, pediatr a praktik v počtu vždy po třech kusech ročně. Roční užitná doba každého jednoho kusu zdravotnického prostředku může začít běžet „klouzavě“ kdykoliv v kalendářním roce. Jestliže by lékař předepsal tři hole nebo koncovky najednou a poukaz na ně by byl uplatněn ve výdejně například 15. 7. 2023, lze ve výdejně další poukaz uplatnit nejdříve 15. 7. 2024. Platnost poukazu i e-poukazu je 30 dnů od vystavení. Tato lhůta začíná běžet již ode dne vystavení, takže např. poukaz vystavený 15. února je platný do 15. března.

Pokud jde o hole, výše uvedené se vztahuje i na pojištěnce jiných zdravotních pojišťoven než VZP, protože příloha zákona o veřejném zdravotním pojištění je obecně platná. U koncovek, které v příloze zákona samostatně uvedeny nejsou, však z tohoto důvodu mohou existovat rozdíly způsobené odlišnými podrobnějšími tzv. číselníky pojišťoven.

Nová pravidla zejména pro e-shopy

platí od ledna 2023 a zahrnují především tyto změny:

1. Transparentnější nakupování na internetových tržištích

Zájemce o koupi má při vyhledávání vědět, podle jakých parametrů je zboží ve výsledných výpisech produktů srovnané a zda mu provozovatel platformy podsouvá na přední místa placené nabídky. Provozovatel má proto nově uvést „obecnou informaci o hlavních parametrech určujících pořadí nabídek předkládaných spotřebiteli“.

2. Povinná informace o tzv. personalizaci cen

Je to s podivem, ale ceny v některých e-shopech se mohou lišit třeba podle toho, odkud do něj zájemce o produkt přišel. Tomu, kdo přijde přímo, zobrazí vyšší cenu než tomu, kdo tomu, kdo ho najde přes srovnávač. Pokud tedy obchodník „přizpůsobuje cenu osobě spotřebitele na základě automatizovaného rozhodování,“ musí ho o tom informovat, aby si kupující mohl uvědomit riziko zvýšení ceny.

3. Zákaz přednastavených zaškrtnutých políček v košíku:

Po vložení produktu do košíku musí spotřebitel při objednávce aktivně projevit zájem o jiné zboží nebo třeba o pojištění tím, že sám zaškrtně příslušné políčko.

4. Objednávkové tlačítko:

Tlačítko „Objednat“ musí obchodník nově pojmenovat jako „Objednávka zavazující k platbě“ nebo jiným podobným způsobem. Z textu totiž musí být patrné, že se spotřebitel zavazuje k platbě. Pokud tomu tak není, spotřebitel nemusí zboží přijmout ani zaplatit, protože takto uzavřená smlouva bude neplatná.

5. Všeobecné obchodní podmínky (VOP):

Kliknout na tlačítko „Souhlasím s obchodními podmínkami“ už také nestačí. E-mailem s potvrzením objednávky musí obchodník spotřebiteli zaslat i aktuální znění VOP. V případě ústně, tedy telefonicky uzavřené smlouvy musí spotřebitel výslovně odsouhlasit objednávku i aktuální znění VOP, jinak lze opět namítnout neplatnost smlouvy.

6. Lhůta pro dodání zboží:

Již dříve platilo, že pokud se strany nedohodly jinak, po marném uplynutí lhůty 30 dnů k dodání zboží mohl kupující od smlouvy odstoupit. I nyní, není-li výslovně sjednána doba plnění, je prodávající povinen odevzdat věc kupujícímu bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy, nejpozději však do 30 dnů. Kupující však může od smlouvy platně odstoupit až poté, co mu prodávající zboží nedodá v zákonem nedefinované „dodatečné přiměřené lhůtě“ poskytnuté mu kupujícím. Podmínka dodatečné lhůty neplatí, jestliže prodávající odmítl zboží dodat, nebo pokud kupující prodávajícího informoval před uzavřením smlouvy či je zřejmé vzhledem k okolnostem věci, že dodání v určitý čas je nezbytné – například dodání svatebních šatů do data svatby.

7. Vrácení použitého zboží

Tato změna je příznivá pro obchodníky a zamezí využití obchodu jako bezplatné půjčovny. Jak je už všeobecně známo, u koupě na dálku lze od smlouvy odstoupit do 14 dnů bez uvedení důvodu. Dříve spotřebitel odpovídal jen za zcela nepřiměřené nakládání se zbožím, nově odpovídá i za snížení hodnoty zboží, které „vzniklo v důsledku nakládání se zbožím jinak, než je nutné k tomu, aby se seznámil s povahou, vlastnostmi a funkčností zboží“. Obchodník potom sice kupní cenu vrátí, ale sníženou o míru opotřebení zboží.

8. Hodnocení zákazníků:

Obchodník je povinen přijmout přiměřená opatření k ověření, zda recenze pochází od spotřebitele, který produkt skutečně použil či zakoupil. Hodnocení bude například vázáno jen na konkrétní objednávku.

Následující dvě pravidla se týkají jak e-shopů, tak i kamenných obchodů:

9. Počítání slev:

Jako původní přeškrtnutou cenu nyní musí obchodník uvést nejnižší částku, za kterou produkt nabízel za posledních 30 dní. Povinnost neplatí pro výrobky, které podléhají rychlé zkáze nebo pro výrobky s krátkou dobou spotřeby, typicky pro čerstvé potraviny.

10. Záruční doba:

neboli lhůta k uplatnění odpovědnosti prodávajícího za vady je i nadále dvouletá. Změna je v tom, že nyní je v prvním roce silnější postavení kupujícího, v druhém roce prodávajícího. Zákonná domněnka, že vada existovala již v okamžiku převzetí zboží, teď platí rok od převzetí zboží (dříve to bylo půl roku). Důkazní břemeno, že vadu způsobil sám kupující, je v této době na prodávajícím. V druhém roce už je naopak na kupujícím, aby prokázal, že zboží bylo vadné od počátku a vada se projevila později.

Historie českého sociálního zabezpečení - část I.

Motto: „Společnost je velké trpělivé zvíře.“ Ivo Možný, sociolog

Lidstvo je stále se obnovujícím organismem. Skládá se z lidí dorůstajících, pracujících a těch, kteří jsou z práce z různých důvodů dočasně nebo trvale vyřazeni. Ekonomicky aktivní lidé zajišťují potřeby všech těchto skupin. Není to projev dobročinnosti, ale pragmatické nutnosti. Náklady na výchovu a vzdělání těch, kdo nyní pracují, nesli v minulosti ti, kteří už pracovat nemohou.

Pojem sociální zabezpečení nebo také sociální pojištění se nejčastěji vymezuje výčtem sociálních situací a rizik, v jejichž důsledku systém poskytuje plnění. Dnes jsou to zejména nemoc, úraz, těhotenství, narození dítěte a péče o něj, invalidita, stáří, smrt živitele, nezaměstnanost, případně jiný důvod, kvůli kterému se člověk ocitne v tíživé situaci, kterou by bez pomoci společnosti těžko zvládl. Tyto důvody se mohou v čase měnit, vždy jde ale o situace, při kterých člověk potřebuje náhradu za výdělek a které společnost uznala za důvod pro rozdělování ze společných prostředků.

Moderní sociální zabezpečení vzniklo až v podmínkách kapitalismu v 19. a 20. století, je tedy produktem moderní doby a výrazem určité zralosti společnosti. Zásadní byl stav ekonomiky, demografičtí činitelé a vznikající sociální politika státu, určitý vliv ale měli i zapálení sociální reformátoři, namátkou Thomas More se svou Utopií, Tommaso Campanella se Slunečním státem, později Charles Fourier a Robert Owen.

Ve starověku a středověku podporu při nepříznivých okolnostech poskytovala rodina a statek. První starověké státní podpory byly určeny vojákům, vojenským vysloužilcům a jejich příbuzným. Ve středověku panovníci nařizovali feudálním pánům, aby konali dobročinné skutky ve prospěch svých chudých poddaných. Významnou pomocnou institucí byla církevní charita. Určitá sociální ochrana vznikla v ceších a bratrstvech. Přesto, alespoň v raném středověku, byla hlavní formou zajištění zcela nemajetných lidí žebrota. Kvůli častým válkám a sociálním bouřím chudé obyvatelstvo migrovalo a venkovská vandrující čeleď a městská chudina se staly skutečným problémem. Postupně vznikala obyčejová instituce výměnku, psaným právem upravená v polovině 18. století. V 80. letech Habsburkové nařídili obcím v českých zemích konat organizovanou chudinskou péči. Josef II. zřizoval při farnostech chudinské ústavy, které vedli původně pomocníci farářů, později veřejní činitelé, nazývaní „otcové chudých“.

Svobodní lidé, kteří se ve středověku sdružovali v ceších, hansách, gildách a dalších obchodnických a řemeslnických spolcích, usilovali vedle splnění svých záměrů hospodářských a politických i o vyřešení nepříznivých sociálních situací svých členů a jejich příbuzných. Vznikaly svépomocné podpůrné spolky mistrovských cechů, tovaryšské a učňovské spolky, které v dalším vývoji s koncem feudalismu nahradila živnostenská společenstva.

Historicky nejstarší byla hornická nebo také horní bratrstva. Horníci měli zvláštní postavení. Těžká práce s velkým rizikem a potřeba souhry většího kolektivu vyvolala i solidaritu a pevnější organizaci. Hornická bratrstva zpočátku pracovala na vlastní účet i riziko a část těžby odváděla majiteli panství, kde bylo těžiště. Takové pozemky si ale pro jejich význam brzy přisvojila vyšší šlechta jako výsostné právo neboli monopol. Horníci se proto z dříve relativně nezávislých řemeslníků svého druhu stali námezdními dělníky. V roce 1443 byl založen havířský cech v Kutné Hoře, v roce 1496 v Banské Bystrici. Hlavním důvodem založení těchto organizací byla právě podpora členů při pracovní neschopnosti a ve stáří. Předpisy o odvodech příspěvků do podpůrných pokladen a o pravidlech vyplácení podpor byly zahrnuty do horních řádů již v 16. století. Rakousko-uherský horní zákon roku 1854 bratrským pokladnám přiznal veřejnoprávní charakter. Zajímavé je, že samostatné hornické pojištění u nás existovalo až do roku 1948.

Lze shrnout, že až do novověku potřebu péče o potřebné řešila zejména církevní charita a podpůrné spolky založené na vzájemné stavovské solidaritě a používající jednoduché formy sociálního pojištění. Tato pomoc však nebyla zcela spolehlivá, protože závisela často jen na dobré vůli a vždy na solvenci toho, kdo ji poskytoval. Současně důvodem k poskytnutí pomoci nebyl jako později pouhý fakt nemoci, úrazu, věku, ovdovění nebo osiření, ale jen neschopnost pracovat a nedostatek obživy. Prázdná místa vyplňovaly různé instituce samaritánského zaměření organizované církví, například již zmíněné chudinské ústavy v Čechách, špitály v Německu a boží domy ve Francii.

Za Sociálně-právní poradnu Václava Baudišová